

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΩΝ ΕΠΙΣΚΕΥΕΩΝ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΙΣΗ ΤΟΥΣ

ΜΠΙΑ Δ.

Νηπιαγωγός του 109⁰⁰ Νηπιαγωγείου Α' Αθήνας, συντονίστρια προγράμματος Π.Ε.
e-mail dimibi@sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η σημασία των βιωματικών εμπειριών για την οικοδόμηση της γνώσης στο Νηπιαγωγείο είναι σημαντική και παραδεκτή τόσο από τους ψυχολόγους όσο και απ' αυτούς που συντάσσουν τ' αναλυτικά προγράμματα του νηπιαγωγείου τα τελευταία χρόνια. Στην εποχή μας γίνεται προσπάθεια η διαδικασία της μάθησης να ξεφύγει από τα στενά όρια της τάξης και να βγει στον έξω κόσμο. Στα πλαίσια αυτά καινούριες μέθοδοι προτείνονται όπως η μέθοδος Projekt, η μελέτη πεδίου, η μέθοδος επίλυσης προβλημάτων κατάλληλες τόσο για την Περιβαλλοντική εκπαίδευση όσο και για άλλα αντικείμενα που αφορούν το πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου.

Σε αυτή την εργασία παρουσιάζεται ο τρόπος οργάνωσης και υλοποίησης μελέτης πεδίου στο Νηπιαγωγείο, η εναλλακτική αξιολόγησή της καθώς και ο τρόπος συμμετοχής των παιδιών στην προετοιμασία οργάνωση και πραγματοποίησή της. Γίνεται ακόμα προσπάθεια να φανεί η σημασία της για την απόκτηση γνώσεων και για την εξέλιξη ολόκληρου του προγράμματος της ΠΕ.

ΒΙΑ Δ.

e-mail dimibi@sch.gr

ABSTRACT

The cardinal importance of live experience for the formation of knowledge in the Nursery school is supported by psychologists as well as those currently responsible for the nursery school curriculum

In the last few years, effort has been made to move the learning process from the narrow limits of the classroom to the outside world.

In this context, new learning methods have been proposed e.g. the *project* method, the *field study*, and the *problem-solving method*, all of them suitable both for the Environmental Education as well as other learning material regarding the Nursery school programme.

In this study a method is being presented of organizing and implementing a field study in the Nursery school, an alternative method for its evaluation, as well as the way children participated in preparing, organizing and carrying out this study.

Finally, is being attempted to demonstrate the importance of this method in acquiring basic knowledge and for the completion of the present Environmental Education programme

Λέξεις κλειδιά: νηπιαγωγείο, πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, μεθοδολογίες Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις μέρες μας υπάρχουν τομείς στην εκπαίδευση που έχουν γνωστικό χαρακτήρα και τομείς με χαρακτήρα ευαισθητοποίησης. Τα τελευταία χρόνια γίνεται όλο και μεγαλύτερη προσπάθεια τα παιδιά να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις αλλά και να ευαισθητοποιηθούν γύρω από θέματα που αφορούν το περιβάλλον.

Σήμερα ο πλανήτης μας βρίσκεται σε κρίσιμο σημείο. Τα δάση αφανίζονται, οι βιότοποι αλλοιώνονται ή εξαφανίζονται, η βιοποικιλότητα περιορίζεται, η στοιβάδα του όζοντος μειώνεται και το φαινόμενο του θερμοκηπίου ενισχύεται. Ο σύγχρονος άνθρωπος έχοντας σαν στόχο το εύκολο κέρδος αδιαφορεί για τις επιπτώσεις που έχουν οι πράξεις του στο περιβάλλον.

Έτσι η δημιουργία και η καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης είναι από τα κεντρικά ζητούμενα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Η καλλιέργεια και η οικοδόμηση της περιβαλλοντικής συνείδησης πρέπει να αρχίσει από το Νηπιαγωγείο, γιατί τα παιδιά σε αυτή την κρίσιμη για την ανάπτυξη τους ηλικία, διαμορφώνουν τις συνήθειες τους, χτίζουν στάσεις ζωής και οικοδομούν τον τρόπο σκέψης τους για τον κόσμο που τα περιβάλλει.

Καθήκον του εκπαιδευτικού της προσχολικής ηλικίας είναι να ενθαρρύνει το ενδιαφέρον των νηπίων για τον εαυτό τους, τους άλλους ανθρώπους, τα ζώα, τα φυτά και για τον κόσμο που τα περιβάλλει.

2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η περιβαλλοντική Εκπαίδευση είναι ένα μέσο για να καταφέρουμε να αναπτύξουν οι μαθητές μας περιβαλλοντική συνείδηση και λειτουργεί «ως το βασικό μέσο για την οικοδόμηση του νέου περιβαλλοντικού ήθους, οδηγώντας παράλληλα στη διαμόρφωση καινούργιων αξιών, στάσεων και συμπεριφορών στα άτομα και τις κοινωνικές ομάδες. (Χάρτα Βελιγραδίου, Διεθνές Συνέδριο για την Π.Ε. UNESKO-UNER στο Βελιγράδι).

Μπορούμε δε να ορίσουμε την Π.Ε. ως το σύνολο των διεπιστημονικών δραστηριοτήτων που απαιτούν την ενεργό συμμετοχή διδασκόντων και διδασκόμενων και στοχεύουν σε τρεις όψεις: στην εκπαίδευση «δια μέσου του περιβάλλοντος» (γνώση), στην εκπαίδευση «για το περιβάλλον» (δεξιότητες) και στην εκπαίδευση «για χάρη του περιβάλλοντος» (στάσεις). (Γεωργόπουλος-Τσαλίκη Αθήνα 1993)

Το Νηπιαγωγείο είναι κατάλληλος χώρος για την εκπόνηση προγραμμάτων Π.Ε. γιατί η λειτουργία και η δομή του είναι πολύ κοντά στη φιλοσοφία της Π.Ε., που δεν αρκείται στην αποσπασματική μετάδοση γνώσεων, αντίθετα αντιμετωπίζει το περιβάλλον, φυσικό και ανθρωπογενές, σαν σύστημα πολύπλευρων και σύνθετων αλληλεπιδράσεων. Έτσι η Π.Ε. μπορεί εύκολα να ενσωματωθεί σε όλους τους τομείς του αναλυτικού προγράμματος. Ακόμα το αναλυτικό πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου είναι πιο ευέλικτο σε σχέση με το πρόγραμμα του Δημοτικού Σχολείου και στοχεύει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού και όχι μόνο στην απόκτηση γνώσεων παρέχει δε ευκαιρίες για πλήθος βιωματικών εμπειριών.

Στόχος λοιπόν της Π.Ε. στο Νηπιαγωγείο πρέπει να είναι:

- Τα μικρά παιδιά να συνειδητοποιήσουν τον εαυτό τους και το περιβάλλον τους καθώς και τις συνέπειες των πράξεων τους πάνω σε αυτό, δια μέσου της παρατήρησης, έρευνας, ανακάλυψης χρησιμοποιώντας τις αισθήσεις τους.
- Τα μικρά παιδιά να αρχίσουν να μελετούν το περιβάλλον τους μέσα από διασκεδαστικές και ευρηματικές δραστηριότητες. (Φρατζή 1994)

Η μεθοδολογία εφαρμογής προγραμμάτων Π.Ε. που προωθείται από το Υπουργείο Παιδείας είναι η μέθοδος Project η οποία θεωρείται επιτυχώς εφαρμοσμένη στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας και αποτελεί εκπαιδευτική καινοτομία στο χώρο της προσχολικής αγωγής που τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια να εφαρμοστεί και στη χώρα μας.

Η Βιωματική Προσέγγιση στη μάθηση (προσέγγιση Project) είναι επηρεασμένη από τη θεωρία του Vygotsky γνωστή και σαν κοινωνικοπολιτιστική.

Άποψη του Vygotsky που τη βλέπουμε να συμπεριλαμβάνεται και στη βιωματική προσέγγιση της μάθησης είναι ότι «Η μάθηση είναι συνεργατική και συντελείται σε μικρές ομάδες συνομηλίκων

με διαφορετικές ικανότητες οι οποίοι έχουν την ευθύνη να επιλύουν τις διαφορές τους και να εργάζονται για ένα κοινό σκοπό.

Σύμφωνα πάντα με τον ρώσο ψυχολόγο το πρόγραμμα της προσχολικής αγωγής πρέπει: (Ντολιοπούλου 1999)

- Να βασίζεται στη συνεργασία ενός δυναμικού, κοινωνικού περιβάλλοντος και ενεργητικών παιδιών, να στηρίζεται δηλαδή στην υποβοηθούμενη ανακάλυψη.
- Να βασίζεται στα ενδιαφέροντα, στις εμπειρίες και τις ικανότητες των παιδιών, αντί να προγραμματίζεται καιρό πριν από την παιδαγωγό με άλλα λόγια να είναι «αναδύομενο».
- Να χρησιμοποιεί τη μέθοδο της επιλογής θεμάτων και της μελέτης τους σε βάθος (σχέδια εκπαιδευτικής δράσης).
- Να δίνεται έμφαση στις συζητήσεις ανάμεσα στα παιδιά και την παιδαγωγό καθώς και μεταξύ των παιδιών, αλλά και στη γλωσσική ανάπτυξη γενικότερα (ανάγνωση και γραφή)
- Να τονίζει την αλληλεπιδραστική διδασκαλία.
- Να δίνει έμφαση στην από κοινού επίλυση προβλημάτων. Τα παιδιά εκφράζουν τις απόψεις τους, ακούν τις ιδέες των άλλων, συνεργάζονται μεταξύ τους και προσπαθούν να βρουν λύση στο πρόβλημα.
- Να συνδυάζει την αυθόρμητη γνώση με την συστηματοποιημένη.
- Να καθοδηγεί το παιδί σε συγκεκριμένο σκοπό.
- Να εφαρμόζεται κυρίως σε μικρές ομάδες, ώστε να μπορούν να καλυφθούν οι ανάγκες των παιδιών με τη « μέθοδο της σκαλωσιάς»

Τέλος δε ο Vygotsky προτείνει μια δυναμική αξιολόγηση που διαφέρει από την παραδοσιακή, γιατί δίνεται έμφαση στην διαδικασία και όχι στο αποτέλεσμα.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο κινείται το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με θέμα: «Φέρνω το Πράσινο στο Νηπιαγωγείο» που υλοποιήθηκε το σχολικό έτος 2004- 2005 στο 109^ο Νηπιαγωγείο Α΄ Αθήνας με συντονίστρια τη Μπία Δήμητρα και την υποστήριξη της υπεύθυνης περιβαλλοντικής εκπαίδευσης Μαρίας Δημοπούλου το οποίο υποβλήθηκε και εγκρίθηκε στα πλαίσια αξιολόγησης προγραμμάτων του ΕΠΕΑΕΚ.

Σε αυτή την εργασία επέλεξα να παρουσιάσω τον τρόπο που οργανώθηκαν και πραγματοποιήθηκαν οι δύο επισκέψεις των παιδιών στα πεδία μελέτης, τον τρόπο που εξασφαλίστηκε η ενεργή συμμετοχή των παιδιών καθώς και τον τρόπο αξιολόγησης τους. Από ολόκληρο το πρόγραμμα επέλεξα τις δύο έρευνες πεδίου επειδή αποτελούν έναν εναλλακτικό τρόπο μάθησης και αξιολόγησης, αλλά και γιατί η συμβολή τους υπήρξε σημαντική για την εξέλιξη και τον προσανατολισμό του προγράμματος, την εξασφάλιση της ενεργής συμμετοχής των παιδιών αλλά και την απόκτηση γνώσεων και επηρειών με ευχάριστο και διασκεδαστικό τρόπο.

Στο Νηπιαγωγείο φοιτούν 24 παιδιά από τα οποία τα 13 είναι νήπια και τα 11 προνήπια τα μισά δε από αυτά είναι αλλοδαπά και αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο λόγο και στην ένταξή τους στην ομάδα. Το Νηπιαγωγείο στεγάζεται στον τέταρτο όροφο ενός σχολικού κτιρίου και γι' αυτό υπάρχουν δυσκολίες στο παιγνίδι κατά τη διάρκεια του διαλείμματος.

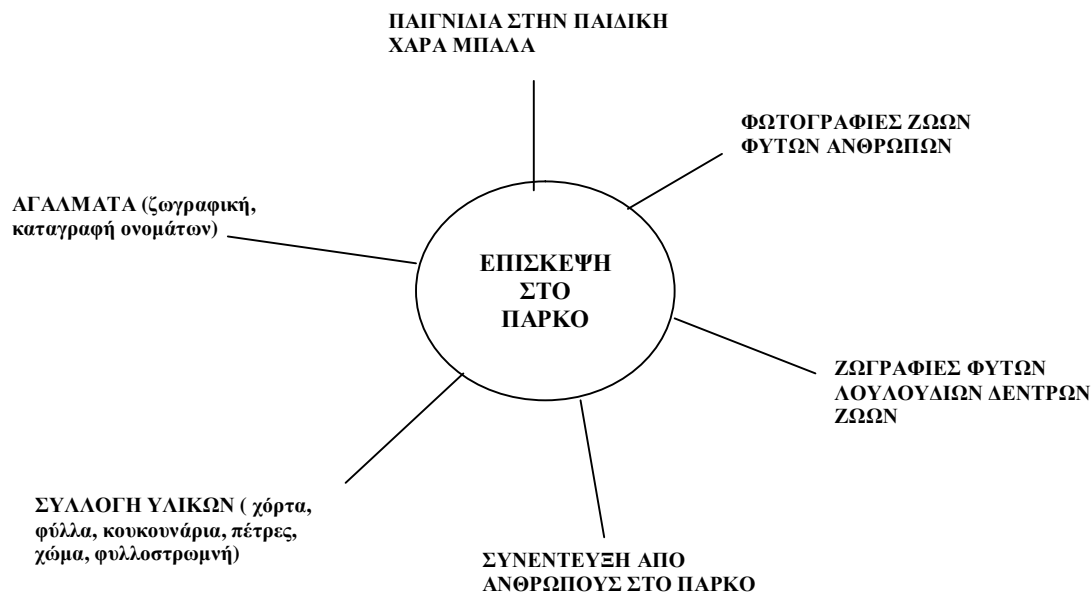
Το ερέθισμα για το θέμα δόθηκε με αφορμή τις συζητήσεις των παιδιών ως εξής:

Κάθε Δευτέρα την ώρα των ελεύθερων ανακοινώσεων τα παιδιά συζητούν τι έκαναν το Σαββατοκύριακο διαπίστωσα από τις αφηγήσεις τους, ότι τα περισσότερα επισκέπτονταν το Πεδίο του Άρεως για να παίζουν, την ίδια εκείνη περίοδο τα παιδιά μάζευαν φθινοπωρινά φύλλα από το δέντρο της διπλανής αυλής και έτσι προέκυψε η ανάγκη να ψάξουμε για δέντρα. Ξεκινήσαμε γνωρίζοντας τα δέντρα της αυλής του σχολείου και τα ίδια τα παιδιά πρότειναν να πάμε στο πάρκο γιατί εκεί έχει περισσότερα δέντρα.

Α΄ ΣΤΑΔΙΟ: ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ - ΠΡΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Έτσι ξεκίνησε η προετοιμασία της επίσκεψης. Σε αυτό το στάδιο έγινε η προαξιολόγηση. Πρώτιστα τα παιδιά πώς είναι το πάρκο, τι κάνουν τα ίδια εκεί και τι νοιώθουν για το πάρκο, Στη συνέχεια

κατέγραψα όλες τις απαντήσεις στο κασετόφωνο της τάξης και ζήτησα από τα νήπια να ζωγραφίσουν το πάρκο και τι κάνουν σε αυτό. Μαζί με όλη την ομάδα στη γωνιά της συζήτησης ακούσαμε ότι είχαμε πει, είδαμε ότι είχαμε ζωγραφίσει και είπαμε τι περιμένουμε τα παιδιά από αυτή την επίσκεψη. Ομαδοποιώντας τις απαντήσεις και τις επιθυμίες των παιδιών κάναμε την αράχνη του πάρκου. Αυτό που προέκυψε σαν κοινό αίτημα όλης της ομάδας ήταν η ανάγκη για παιχνίδι με μπάλες και η επίσκεψη της παιδικής χαράς.

Στη δημιουργία της αράχνης εγώ λειτούργησα σαν γραφέας καταγράφοντας τις επιθυμίες και τις προτάσεις των παιδιών. Έπειτα τα παιδιά ζωγράρισαν δίπλα σε κάθε «πόδι της αράχνης» κάτι χαρακτηριστικό για να μπορούν όλοι να «διαβάζουν» τι γράψαμε. Την επόμενη μέρα, στη γωνιά της συζήτησης, αφού «διαβάσανε» τι είχαμε γράψει το κάθε παιδί τοποθέτησε μια καρτέλα με το όνομα του κάτω από την δραστηριότητα με την οποία επιθυμούσε να ασχοληθεί κατά την επίσκεψή μας στο πάρκο. Με αυτό τον τρόπο δημιουργήθηκαν πέντε ομάδες.

- 1) Φωτογραφίας που θα φωτογράφιζε ζώα, φυτά, ανθρώπους
- 2) Συνέντευξης που θα ρωτούσε τους ανθρώπους αν τους αρέσει το πάρκο
- 3) Συλλογής υλικών (πέτρες, χώμα, φύλλα, κουκουνάρια κ.λ.π.)
- 4) Ζωγραφικής που θα ζωγράφιζε ζώα, λουλούδια, δέντρα κ.λ.π.
- 5) Αγάλματα που θα ζωγράφιζε τα αγάλματα του πάρκου

Κάθε ομάδα διάλεξε ένα χρώμα και πήρε ένα όνομα ανάλογα με τη δραστηριότητα που είχε διαλέξει να ασχοληθεί. Ακόμη κάθε ομάδα έφτιαξε ένα δικό της τραγούδι που δήλωνε την ταυτότητα της.

Με την δική μου βοήθεια διάλεξαν τα υλικά που θα έπαιρναν μαζί τους (χαρτιά και μαρκαδόρους, φωτογραφική μηχανή, κασετόφωνο για την συνέντευξη, σακουλάκια για την συλλογή των υλικών) και όλοι μαζί ετοιμάσαμε ένα συμφωνητικό που καθόριζε τον τρόπο συμπεριφοράς μας κατά την επίσκεψη το οποίο υπογράψαμε όλοι. Η προετοιμασία της επίσκεψης διήρκεσε οκτώ ημέρες διαθέτοντας μία ώρα κάθε μέρα.

Τέλος οργάνωσα μια συγκέντρωση γονέων για να ενημερώσω τους γονείς για το πρόγραμμα και τους στόχους του, για την οργάνωση της επίσκεψης και για να ζητήσω και την δική τους συμμετοχή και βοήθεια. Τρεις γονείς προσφέρθηκαν να συνοδεύσουν μαζί μου τα παιδιά και να παίξουν το ρόλο του εξωτερικού παρατηρητή.

Β' ΣΤΑΔΙΟ: ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ

Την προγραμματισμένη ημερομηνία ξεκινήσαμε για το πάρκο στη διάρκεια της διαδρομής κάναμε παρατηρήσεις για την κίνηση στο δρόμο που ήταν μεγάλη, τη δυσκολία και την προσοχή που χρειάστηκε για να διασχίσουμε πολυσύχναστους δρόμους, καθώς και για την δυσάρεστη ατμόσφαιρα από τον θόρυβο και τα καυσαέρια. Όταν μπήκαμε στο πάρκο κάναμε σύγκριση της ατμόσφαιρας του πάρκου και των δρόμων γύρω από αυτό. Η πρώτη στάση έγινε στην παιδική χαρά όπου τα παιδιά με την επίβλεψη των γονέων έπαιζαν ελεύθερα, ενώ εγώ με κάθε ομάδα χωριστά έκανα μια βόλτα-εξερεύνηση, με στόχο να παρατηρήσουν και να επιλέξουν τον κατάλληλο χώρο για να εργασθεί η κάθε ομάδα. Ακολούθησε διάλειμμα για φαγητό, χωρισμός σε ομάδες και πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων στα προεπιλεγμένα σημεία. Τέλος επιστρέψαμε στο Νηπιαγωγείο. Όλη η επίσκεψη διήρκεσε τρεις ώρες. Μετά την επίσκεψη πήρα συνέντευξη από τους γονείς που συνεργάστηκαν. Ρώτησα αν τα παιδιά συνεργάστηκαν αρμονικά, αν υπήρξαν εντάσεις, αν συμμετείχαν όλα. Τέλος ρώτησα πώς ένιωσαν οι ίδιοι κατά την διάρκεια των δραστηριοτήτων. Από τις απαντήσεις προέκυψε ότι δεν υπήρξαν σοβαρά προβλήματα, τα παιδιά ανταποκρίθηκαν χωρίς πίεση σε όσα είχαμε προγραμματίσει και οι ίδιοι δεν δυσκολεύτηκαν παρά τους αρχικούς τους φόβους. Αντίθετα χάρηκαν αν και όλοι κατά την επιστροφή ήταν λίγο κουρασμένοι.

Γ' ΣΤΑΔΙΟ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ- ΑΝΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Μετά την επίσκεψη στο νηπιαγωγείο η κάθε ομάδα τοποθέτησε σε μια γωνιά τα ευρήματα, τις ζωγραφιές, φωτογραφίες και ότι άλλο είχαμε από την επίσκεψη. Η ομάδα που ασχολήθηκε με τα αγάλματα με δική της πρωτοβουλία κατέγραψε τα ονόματα τους, ήταν προτομές με ήρωες του '21. Κάθε ομάδα ανακοίνωσε στους υπόλοιπους τι έκανε, τι παρατήρησε και τι απορίες είχε, εκτός από την ομάδα της συνέντευξης που έβαλε την κασέτα από την συνέντευξη στο κασετόφωνο για να την ακούσουν όλοι. Εγώ κατέγραφα όσα έλεγαν ή ρωτούσαν τα παιδιά σε ένα μεγάλο χαρτί του μέτρου. Από τις φωτογραφίες και τις παρατηρήσεις των ομάδων προέκυψαν μερικά προβλήματα τα οποία καταγράψαμε ξεχωριστά.

- 1) Ένας μόνο κηπουρός που φρόντιζε ολόκληρο το πάρκο
- 2) Απεριποίητα παρτέρια με ξερά χόρτα και κλαδιά
- 3) Πεσμένα δέντρα
- 4) Αδέσποτα ζώα

Η ομάδα της συνέντευξης παρατήρησε ότι οι άνθρωποι που μίλησαν μαζί τους ήταν παππούδες και μαμάδες και παιδιά που έπαιζαν μπάλα. Από την κασέτα μάθαμε ότι οι άνθρωποι πάνε στο πάρκο γιατί έχει ησυχία, οξυγόνο, για βόλτα και για να συναντήσουν φίλους.

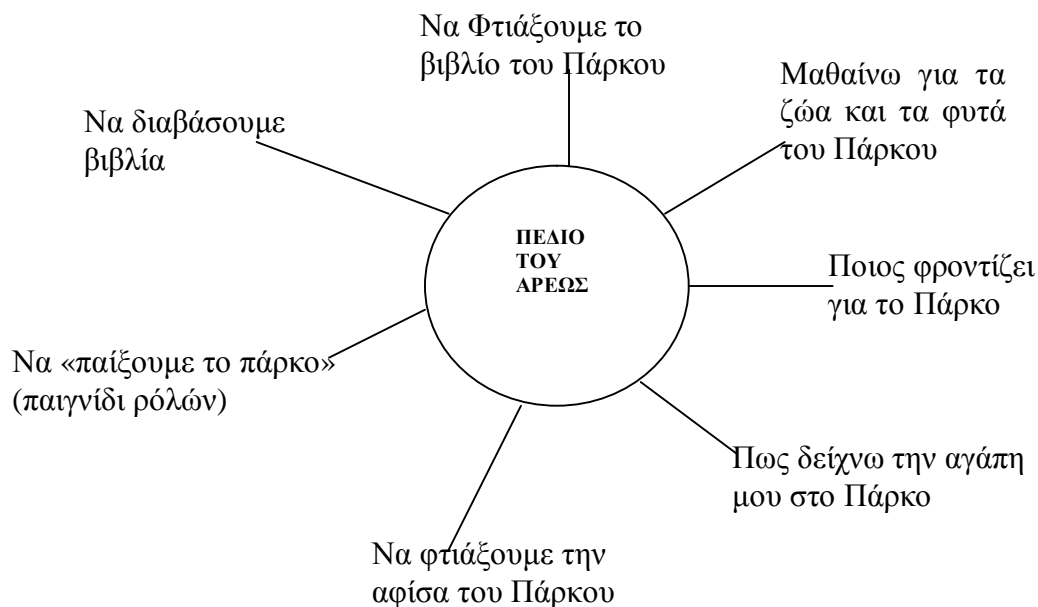
Εγώ παρουσίασα ένα χάρτη της γειτονιάς και τους ζήτησα να εντοπίσουν το πάρκο όταν το βρήκαν αναζητήσαμε το δρόμο του σχολείου και τα παιδιά πρότειναν να βρούμε και τους δρόμους των σπιτιών τους. Το γενικό συμπέρασμα ήταν ότι το πάρκο είναι πολύ κοντά μας και είμαστε χαρούμενοι γι' αυτό.

Τέλος ανατρέξαμε στην αράχνη της επίσκεψης για να κάνουμε έλεγχο των στόχων μας και να αποφασίσουμε αν έγιναν όλα όπως είχαν αποφασιστεί. Το αποτέλεσμα χειροκροτήθηκε αυθόρμητα από την ομάδα.

Έθεσα στα παιδιά τα ίδια ερωτήματα που είχα θέσει και στο πρώτο στάδιο και τους ζήτησα να ζωγραφίσουν πάλι το πάρκο. Από τις απαντήσεις και τις ζωγραφιές φάνηκε ότι η επίσκεψη και η επεξεργασία των ευρημάτων στην τάξη άλλαξε το ενδιαφέρον της ομάδας και ενώ στο στάδιο της προαξιολόγησης αυτό που ενδιέφερε τα παιδιά στο σύνολό τους ήταν η παιδική χαρά και τα παιχνίδια τώρα προέκυψε ότι το μεγαλύτερο μέρος της ομάδας ενδιαφερόταν για τα ζώα και τα φυτά, ότι διασκέδασαν και χάρηκαν με την εξερεύνηση και ότι το ενδιαφέρον τους για το πάρκο αυξήθηκε πράγμα που αποτυπώθηκε στις ζωγραφιές τους μια και αρκετά «έγραψαν» πάρκο σ' αγαπώ ή ζωγράρισαν καρδιές για να δείξουν την αγάπη τους.

Ακόμα ρώτησαν πώς μεγαλώνουν τα φυτά, θέλησαν να μάθουν για τα ζώα και εξέφρασαν την επιθυμία να κάνουμε και άλλη εξερεύνηση αλλού που να έχει περισσότερα ζώα και φυτά.

Έτσι δημιουργήσαμε μια καινούργια αράχνη που πήρε την παρακάτω μορφή.

3. ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΛΟΦΟ ΤΟΥ ΦΙΛΟΠΑΠΠΟΥ

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ: Λαμβάνοντας υπόψιν το ενδιαφέρον των νηπίων για τα ζώα και τα φυτά οργάνωσα την επόμενη επίσκεψη στο λόφο του Φιλοπάππου ως εξής:

Χρησιμοποιώντας το έντυπο της ομάδας Ηλιοτρόπιο που θα μας ξεναγούσε στο λόφο και αφού το διαβάσαμε μαζί με τα παιδιά και παρατηρήσαμε τις φωτογραφίες ρώτησα τα παιδιά να μου πουν τι κατάλαβαν. Όλοι συμφωνήσαμε ότι το έντυπο έχει φωτογραφίες από παιδιά που εξερευνούν παρατηρούν και παίζουν στη φύση. Αμέσως τα παιδιά εξεδήλωσαν την επιθυμία να πάμε κι εμείς εγώ το υποσχέθηκα και όλοι μαζί καταγράψαμε την ημερομηνία στο ημερολόγιο της τάξης. Μετά μαζί με τα παιδιά και με την βοήθεια εντύπων, σχετικών βιβλίων, και βιντεοταινιών στην περιβαλλοντική γωνιά που είχαμε δημιουργήσει μιλήσαμε για το τι είναι λόφος για την έννοια του οικοσυστήματος και για τα ζώα που ζουν σε ένα τέτοιο μέρος.

Ακολούθησε η επίσκεψη όπου τα παιδιά με την βοήθεια ειδικού και την αφήγηση μιας κούκλας εξερεύνησαν το λόφο έψαζαν για μανιτάρια, είδαν φωλιές πουλιών, σαλιγκάρια, σφήκες και τη φωλιά τους, διάφορα είδη πουλιών. Εντόπισαν γνωστά τους φυτά και ανακάλυψαν καινούρια, πήραν δείγματα από φυτά, καρπούς, φύλλα, λουλούδια και έπαιξαν παιχνίδια.

Οι δύο γονείς συνόδευαν τα παιδιά και τραβούσαν βίντεο και φωτογραφίες έτσι εγώ είχα την ευκαιρία να παίξω το ρόλο του παρατηρητή, να παρατηρήσω το ενδιαφέρον των παιδιών και να καταγράψω αντιδράσεις, ερωτήσεις και ότι είπαν και έκαναν τα παιδιά. Αυτό βοήθησε εμένα να εντοπίσω τυχόν αδυναμίες και να οργανώσω ένα σχεδιάγραμμα για την συνέχεια και εξέλιξη του προγράμματος βασισμένο στα ενδιαφέροντα των παιδιών.

Τέλος πριν επιστρέψουμε στο σχολείο η υπεύθυνη μας εφοδίασε με αφίσες εικόνες και φύλλα εργασίας με τα οποία μπορούσαμε να δουλέψουμε μέσα στην τάξη.

4. ΤΕΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Όταν επιστρέψαμε στο σχολείο, με το κασετόφωνο της τάξης, πήρα συνέντευξη από τα παιδιά ζητώντας τους να μου πουν τι τους άρεσε και κατόπιν τους ζήτησα να ζωγραφίσουν.

Στο στάδιο της τελικής αξιολόγησης φτιάξαμε με τα παιδιά το βιβλίο των επισκέψεων όπου με όλη την ομάδα και κατόπιν συζητήσεων καταλήξαμε στο τι θέλουμε να βάλουμε μέσα και γιατί. Το βιβλίο χωρίστηκε σε δύο μέρη. Το πρώτο αφορούσε το πάρκο και περιείχε:

- Το χάρτη του πάρκου με σημειωμένα τα σημεία που δούλεψαν οι ομάδες, το δρόμο του σχολείου και τους δρόμους των σπιτιών τους.
- Τα ονόματα των παιδιών και την ομάδα που δούλεψαν κατά την επίσκεψη.

- Τις φωτογραφίες, τις ζωγραφιές και τα υλικά που μαζέψαμε στο πάρκο.
- Τα προβλήματα που εντοπίσαμε.

Το δεύτερο αφορούσε το λόφο του Φιλοπάππου και περιείχε:

- Φωτογραφίες από την επίσκεψη με τα ζώα και τα φυτά που ανακαλύψαμε, καθώς και τα παιχνίδια που παίξαμε.
- Ζωγραφιές και φύλλα εργασίας από το υλικό που μας έδωσε η ομάδα Ηλιοτρόπιο
- Αποξηραμένα φυτά και φύλλα από αυτά που μαζέψαμε στο λόφο.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το γενικό συμπέρασμα που προκύπτει από τις αξιολογήσεις των επισκέψεων όσο και από τις δικές μου παρατηρήσεις κατά τις επισκέψεις και τις συζητήσεις με τα παιδιά είναι ότι η συμβολή των επισκέψεων ήταν καθοριστική στο να κατανοήσουν τα παιδιά την σημασία του πράσινου για την πόλη. Η σειρά δε που έγιναν οι επισκέψεις καθώς και ο τρόπος της οργάνωσης τους βοήθησε τα παιδιά να κατανοήσουν την έννοια του οικοσυστήματος και τις διαφορές μεταξύ αστικού και περιαστικού πράσινου γιατί είχαν άμεση και βιωματική εμπειρία.

Η συνεργασία των γονέων στην επίσκεψη στο πάρκο μου έδωσε την ευκαιρία να δουλέψω με μικρές ομάδες έτσι ώστε να ικανοποιηθούν οι ανάγκες όλων των παιδιών, ενώ στο λόφο Φιλοπάππου με βοήθησε να παίξω το ρόλο του παρατηρητή.

Οι φωτογραφίες, τα βίντεο και το βιβλίο του πάρκου αποτέλεσαν άριστο υλικό για την ανατροφοδότηση και την εξέλιξη ολόκληρου του προγράμματος. Το βιβλίο του πάρκου δε έδινε την ευκαιρία στα παιδιά να ανατρέχουν συχνά σε αυτό, να το ξεφυλλίζουν, να συζητούν μεταξύ τους να ξαναθυμούνται ό,τι βίωσαν και να χαίρονται με το αποτέλεσμα.

Ακόμα το υλικό που μάζεψαν τα παιδιά αποτέλεσε ερέθισμα για να στηθούν στο Νηπιαγωγείο νέες γωνιές (παρατήρησης, οικολογική γωνιά) και να εμπλουτιστούν με καινούργιο υλικό οι ήδη υπάρχουσες.

Τέλος τα βιώματα που αποκόμισαν τα παιδιά από τις επισκέψεις τα βοήθησαν να αποκτήσουν γνώσεις αλλά και να προτείνουν τα ίδια δραστηριότητες με τις οποίες επιθυμούσαν να ασχοληθούν και πράγματα που θέλουν να μάθουν έτσι δημιουργήσαμε μια νέα αράχνη με τις προτάσεις τους που οδήγησαν στην τροποποίηση του αρχικού προγράμματος που είχε σχεδιαστεί από εμένα.

Έδωσε επίσης την ευκαιρία στα παιδιά να βγουν από τους τοίχους της τάξης, να μάθουν μέσα από διασκεδαστικές δραστηριότητες και έτσι να αγαπήσουν την φύση και να ενδιαφερθούν για τα ζώα και τα φυτά πράγμα που φάνηκε τόσο από τα σχόλια τους κατά τις συνεντεύξεις που πήρα αλλά και από τις ζωγραφιές που έφτιαζαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Δεληκανάκη Ν., Κοκολάκη Ρ., Νοΐδου Μ. (2001) *Περιβαλλοντική εκπαίδευση στην προσχολική εκπαίδευση*. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
2. Δημοπούλου Μ., Ζόμπολας Τ., Μπαμπίλα Ε., Χατζημιχαήλ Μ., (2001) *Περιβαλλοντική Αγωγή για μικρά παιδιά*. Καλειδοσκόπιο, Αθήνα.
3. Cornell J. (2001) *Ας ακούσουμε τη Φύση. Πώς να εμβαθύνετε τη γνώση σας για τη Φύση*. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
4. Cornell J. *Ας μοιραστούμε τη Φύση με τα παιδιά*. Παρατηρητής. Θεσσαλονίκη.
5. Ντολιοπούλου Ε.(2002) *Σύγχρονες Τάσεις της Προσχολικής Αγωγής*. Τυπωθήτω-Γ. Δάρδανος, Αθήνα.
6. Γεωργόπουλος Α., Τσαλίκη Ε.(1993) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Gutenberg, Αθήνα.
7. Κουλουμπαρίτη Α. Μουρατιάν Ζ. (2004) *Σχέδια Εργασίας στην Τάξη και στην Πράξη*.
8. Παγάκης Γ. (2001) *Αξιολόγηση Προγραμμάτων στο Σχολείο*. Μεταίχμιο, Αθήνα
9. Παγάκης Γ. (2001) *Ο Εκπαιδευτικός ως Ερευνητής*. Μεταίχμιο, Αθήνα
10. Παπαδημητρίου Β. (2001) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολείο. Μια διαχρονική θεώρηση*. Τυπωθήτω, Αθήνα.
11. Χρυσυφίδης, Κ. (1998) *Βιωματική Επικοινωνιακή Διδασκαλία: Η εισαγωγή της μεθόδου Project στο σχολείο*. Gutenberg. Αθήνα.

12. Φλογαίτη Ε. (1998) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
13. Φράγκος Χ, (1983) *Βασικές Παιδαγωγικές θέσεις*. Gutenberg. Αθήνα.
14. Φραντζή Α.(1994) «*Περιβαλλοντική Εκπαίδευση & Νηπιαγωγείο*», Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, τ. 7.
15. Σκαναβή Κ., Σακελλάρη Μ. (2002) «*Η Γένεση, η εξέλιξη και η δυναμική της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης*», Γέφυρες, τ. 4.
16. Κουτσοβάνου Ε.(2000) «*Προγράμματα Προσχολικής Εκπαίδευσης*» Σύγχρονο Νηπιαγωγείο τ. 16